Dzielnice Gdyni

Tekst z wystawy GEN.100 – gdyński kod wspólnoty, napisany prostym językiem. Wystawa pokazuje 21 dzielnic Gdyni. Opisy są w tej samej kolejności co na wystawie.

Jak korzystać z tego dokumentu

Każda dzielnica zaczyna się na nowej stronie. Nazwy dzielnic w spisie są linkami do opisów. Na końcu każdego opisu jest link do spisu.

Słowa, które mogą sprawiać trudność, wyjaśniliśmy w słowniczku na początku tekstu. Niektóre objaśniamy też na bieżąco w opisach dzielnic.

Spis dzielnic

- Babie Doły
- Oksywie
- Pogórze
- Obłuże
- Cisowa
- Pustki Cisowskie-Demptowo
- Chylonia
- Leszczynki
- Grabówek
- Śródmieście
- Kamienna Góra
- Działki Leśne
- Wzgórze Świętego Maksymiliana
- Witomino
- Chwarzno-Wiczlino
- Dąbrowa
- Karwiny
- Wielki Kack

- Mały Kack
- Redłowo
- Orłowo
- Słowniczek

Słowniczek

W słowniczku są słowa, które często pojawiają się w opisach dzielnic.

- **folwark** – duże gospodarstwo rolne. Należało do bogatego właściciela. Na folwarku pracowało wielu ludzi.
- **karczma** – dawny wiejski bar i gospoda. Ludzie mogli tu zjeść, wypić i odpocząć.
- **Kaszubi** – ludzie, którzy od setek lat mieszkają na Pomorzu. Mają własny język: kaszubski.
- **Marynarka Wojenna** – polskie wojsko, które działa na morzu.
- **okupacja** – czas, gdy obce wojsko zajmuje kraj i rządzi w nim siłą. Gdynia była pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945.
- **Prusy** – dawne państwo niemieckie. Ponad 100 lat temu Pomorze należało do Prus.
- **spółdzielnia mieszkaniowa** – organizacja, która buduje mieszkania dla swoich członków.
- **stocznia** – zakład, w którym ludzie budują statki.
- **zakonnice i zakonnicy** – osoby, które należą do zakonu w Kościele katolickim. Zakon to wspólnota, która żyje według własnych zasad. Jej członkinie i członkowie zwykle mieszkają razem w klasztorze.

Babie Doły

Babie Doły leżą na północy Gdyni. W tej dzielnicy mieszka najmniej ludzi w całym mieście.

Skąd ta nazwa

Nazwa pochodzi od głębokiego wąwozu. Wąwóz to wąska i głęboka dolina. Ludzie opowiadali, że mieszkały tam czarownice. Ponad 700 lat temu była tu osada rybaków. Zniszczył ją sztorm, czyli bardzo silna burza na morzu.

Lotnisko i wojsko

W Babich Dołach jest lotnisko wojskowe i Marynarka Wojenna. Lotnisko jest ważne także dla NATO. NATO to sojusz wojskowy wielu państw, także Polski. Wokół lotniska nie wolno budować domów. Dlatego mieszka tu mało ludzi. Wielu mieszkańców to żołnierze i ich rodziny.

Rybacy i przyroda

W Babich Dołach mieszka też kilka rodzin kaszubskich rybaków. Przypominają, że ludzie od dawna żyli tu z morza. W dzielnicy są wąwozy i piękne widoki na morze.

Powrót do spisu dzielnic

Oksywie

Oksywie to najstarsza dzielnica Gdyni. Ludzie mieszkali tu już kilka tysięcy lat temu.

Nazwa z północy Europy

Nazwa Oksywie pochodzi ze Skandynawii. Skandynawia to kraje na północy Europy, na przykład Szwecja i Dania. Nazwa znaczy „cypel nad wąską cieśniną”. Cypel to kawałek lądu, który wchodzi w morze. Według legendy mieszkał tu kiedyś książę.

Stary kościół i cmentarz

Na Oksywiu stoi bardzo stary kościół św. Michała Archanioła. Przez setki lat ludzie z wielu okolicznych wsi przychodzili tu do kościoła. Mieszkańcy Oksywia uprawiali ziemię i łowili ryby. Obok kościoła jest stary cmentarz. Wiele osób uważa, że to jeden z najpiękniejszych cmentarzy w Polsce. Są tu groby znanych osób, na przykład aktorki Anny Przybylskiej.

Wojsko na Oksywiu

W 1921 roku zaczęła się tu budowa portu wojskowego. W 1926 roku Oksywie stało się częścią Gdyni. Mieszkańcy długo żałowali, że nowe miasto nie nazywa się Oksywie. Na Oksywiu powstały budynki Marynarki Wojennej. We wrześniu 1939 roku zaczęła się II wojna światowa. Wtedy polscy żołnierze bronili tego terenu przed armią niemiecką.

Powrót do spisu dzielnic

Pogórze

Nazwa Pogórze znaczy „osada na górze”. Pogórze leży wysoko, na Kępie Oksywskiej. Kępa to wysoki teren nad doliną.

Wieś zakonnic

Ponad 700 lat temu Pogórze było wsią. Należało do zakonnic z klasztoru w Żukowie. Mieszkańcy uprawiali ziemię. Tak było przez setki lat.

Zniszczenia w czasie wojny

We wrześniu 1939 roku były tu ciężkie walki. Trwały 18 dni. Wieś była prawie całkiem zniszczona.

Nowa dzielnica

Pogórze stało się częścią Gdyni w dwóch krokach. Pogórze Dolne w 1935 roku, a Pogórze Górne w 1970 roku. Po wojnie powstały tu domy i bloki. Z Pogórza widać szeroką dolinę.

Powrót do spisu dzielnic

Obłuże

Obłuże to stara wieś, która stała się dużą dzielnicą mieszkaniową.

Nazwa od bagna

Nazwa Obłuże może mówić o bagnie. Bagno to bardzo mokra ziemia. Obłuże leży obok mokrych terenów nad Potokiem Chylońskim.

Stara wieś

Ludzie mieszkali tu już bardzo dawno temu. Ponad 700 lat temu Obłuże było wsią zakonnic z Żukowa. Były tu pola, karczma i folwark.

Domy dla robotników

Przed II wojną światową do Obłuża przyjechało wielu nowych ludzi. Firma Paged zbudowała tu domy dla swoich robotników. W 1937 roku zaczęła się budowa kościoła. W latach 1970–1979 spółdzielnia mieszkaniowa zbudowała tu duże osiedle. Mieszkali w nim głównie pracownicy portu i stoczni.

Powrót do spisu dzielnic

Cisowa

Cisowa przez długi czas była najbardziej wiejską częścią Gdyni.

Kaszubska wieś

Cisowa była kiedyś wsią kaszubską. W 1905 roku mieszkało tu 548 osób. Aż 442 osoby mówiły, że są Kaszubami. Ponad 350 lat temu Polska walczyła ze Szwecją. Wieś bardzo wtedy ucierpiała i zostało w niej mało ludzi. Ponad 250 lat temu Cisowa znowu dobrze się rozwijała.

Pola w mieście

Cisowa stała się częścią Gdyni w 1935 roku. Nadal były tu pola i gospodarstwa. Ulice dostały nazwy od roślin, które rosną na polu. Są to na przykład ulice Owsiana i Pszeniczna. Rolnicy z Cisowej organizowali dożynki. Dożynki to święto po zbiorze zboża.

Duże osiedla

Po 1960 roku spółdzielnia mieszkaniowa zbudowała tu duże osiedla bloków. Mieszkali w nich głównie pracownicy portu i stoczni. W 1997 roku powstał tu przystanek SKM. SKM to szybka kolej miejska.

Powrót do spisu dzielnic

Pustki Cisowskie-Demptowo

Ta spokojna dzielnica ma bardzo ciekawą historię budowy domów.

Co znaczy „Pustki”

Nazwa „Pustki” nie znaczy, że było tu pusto. Kaszubskie słowo pùstczi znaczy „osada za wsią”. Ponad 200 lat temu ludzie wycięli tu las. Zbudowali małe gospodarstwa daleko od siebie.

Osiedle z czasów wojny

W czasie okupacji niemieckie władze zaczęły budować tu osiedle. Było przeznaczone dla pracowników niemieckiego lotnictwa wojskowego. Powstało kilkadziesiąt drewnianych domów z ogrodami. Ślady tego osiedla widać do dziś.

Bloki i Osiedle Zamek

W latach 1970–1979 architektka Felicja Darska zaprojektowała tu nowe osiedle. Bloki stoją między zielonymi wzgórzami. Powstało 59 budynków. W latach 1993–1995 powstało Osiedle Zamek. Wygląda jak dawny zamek: ma wieże i czerwone dachy. Parkingi pod ziemią przypominają lochy, czyli podziemia zamku.

Powrót do spisu dzielnic

Chylonia

Chylonia to jedna z najstarszych i największych dzielnic Gdyni.

Stara kaszubska wieś

Przez Chylonię płynie strumień Chylonka. Jego nazwę zapisano już w 1259 roku. Przez setki lat Chylonia była wsią. Mieszkało tu wielu Kaszubów. Ponad 100 lat temu walczyli o to, żeby Pomorze wróciło do Polski.

Duża i bogata wieś

W 1930 roku Chylonia stała się częścią Gdyni. Była już wtedy dużą wsią. Był tu kościół, szkoła, dworzec, poczta i kino. Działały tu też sklepy i fabryki, na przykład fabryka soków. Po wojnie powstały tu duże osiedla.

Dom Towarowy „Chylonia”

W 1993 roku powstał Dom Towarowy „Chylonia”. To duży budynek ze sklepami. Nad sklepami są mieszkania. Dlatego piwnice mieszkań są na wysokości czwartego piętra. Mieszkańcy spotykali się tu na zakupach. Wiele osób ma z tym miejscem dobre wspomnienia.

Powrót do spisu dzielnic

Leszczynki

Leszczynki bardzo szybko się rozrosły. Potem na wiele lat zniknęły z mapy.

Nazwa od leszczyny

Nazwa pochodzi od leszczyny. Leszczyna to krzew, na którym rosną orzechy laskowe. Przez długi czas Leszczynki były małą częścią Chyloni. Mieszkali tu głównie Kaszubi.

Bardzo szybki wzrost

Około 1900 roku mieszkało tu tylko kilka osób. W 1936 roku mieszkało tu już około 11 500 osób. Wiele rodzin nie miało gdzie mieszkać. Budowały małe domy bez pozwolenia. Warunki życia były tam bardzo trudne. Jedno takie miejsce mieszkańcy Gdyni nazywali Pekinem. Robotnicy założyli też spółdzielnię. Razem zbudowali małe domy z ogródkami.

Dzielnica, która zniknęła z mapy

W 1936 roku miasto podzieliło Leszczynki między Grabówek i Chylonię. Nazwa Leszczynki zniknęła z oficjalnych map. Wróciła dopiero w 1991 roku. Dlatego przystanek SKM na Leszczynkach nazywa się Gdynia Grabówek.

Powrót do spisu dzielnic

Grabówek

Grabówek to dzielnica robotników i urzędników. Tu zaczynała się podróż wielu emigrantów.

Mały majątek

Pierwszy zapis o Grabówku pochodzi z 1346 roku. Przez setki lat był to mały majątek. Była tu karczma i mały folwark.

Domy dla robotników i urzędników

W 1926 roku Grabówek stał się częścią Gdyni. Ziemia należała do państwa. Dlatego mogły tu budować urzędy i spółdzielnie. Powstały domy dla oficerów, robotników i kolejarzy. Mieszkały tu też rodziny, które nie miały pieniędzy na mieszkanie. Budowały małe domy bez pozwolenia, bez kanalizacji i łazienek. Niektóre z nich stały jeszcze po 2000 roku.

Etap Emigracyjny

Na Grabówku był Etap Emigracyjny. To budynki dla ludzi, którzy wyjeżdżali z Polski, aby żyć w innym kraju. Emigranci przyjeżdżali tu pociągiem. Przechodzili badania lekarskie i brali kąpiel. Załatwiali też dokumenty. Potem jechali specjalnym torem kolejowym do Dworca Morskiego. Tam wsiadali na statki.

Powrót do spisu dzielnic

Śródmieście

Śródmieście to centrum Gdyni. Tu najlepiej widać, jak wieś zmieniła się w nowoczesne miasto.

Dawna wieś Gdynia

Kiedyś Gdynia była wsią. Mieszkańcy uprawiali ziemię, hodowali zwierzęta i łowili ryby. To nie była tylko mała wieś rybaków. Po dawnej wsi została ulica Starowiejska.

Nowe centrum miasta

Po 1920 roku Polska zbudowała port. Obok portu powstało nowe centrum miasta. Miało pokazać, że Polska jest silnym i nowoczesnym państwem. Dlatego powstały szerokie ulice, duże place i nowoczesne budynki. Ten styl budynków to modernizm. Modernizm to architektura prostych kształtów, bez wielu ozdób.

Życie w centrum

W Śródmieściu były urzędy, banki, sklepy, hotele i restauracje. Ludzie przychodzili tu do pracy, na zakupy i na spotkania. Ważnym miejscem była Hala Targowa. W czasie okupacji niemieckie władze zmieniły nazwę Gdyni na Gotenhafen. Pod koniec wojny armia niemiecka zniszczyła port i część miasta.

Powrót do spisu dzielnic

Kamienna Góra

Kamienna Góra to zielona dzielnica willi na wzgórzu w centrum Gdyni.

Wzgórze z widokiem

Kamienna Góra to wzgórze. Ma 52 metry wysokości nad poziomem morza. Z góry widać miasto, port i morze.

Miejsce na wakacje

W 1920 roku powstał plan letniska na Kamiennej Górze. Letnisko to miejsce, do którego ludzie przyjeżdżają na wakacje. Ulice prowadzą łagodnie po wzgórzu. Są tu też schody i ścieżki. Przed wojną działał tu Hotel Kaszubski.

Wille w ogrodach

Na Kamiennej Górze stoją wille. Willa to duży dom z ogrodem. Najpierw powstawały wille podobne do polskich dworów. Dwór to dom bogatej rodziny na wsi. Potem powstawały nowoczesne domy o prostych kształtach. To jedna z najbardziej zielonych części centrum Gdyni.

Powrót do spisu dzielnic

Działki Leśne

Działki Leśne powstały w miejscu lasu. Wcześniej nie było tu wsi.

Dzielnica na wzgórzach

Teren ma wysokie wzgórza i głębokie doliny. Ulice biegną dolinami. Domy stoją na stromych zboczach.

Domy dla zwykłych rodzin

Przed wojną mieszkania w Gdyni były bardzo drogie. Miasto chciało, żeby ludzie mogli zbudować własne domy. Domy miały być dla rodzin, które nie są bardzo bogate. Miasto planowało tu też szpital, teatr i kino, ale ich nie zbudowało. W 1936 roku mieszkało tu już około 4500 osób.

Polskie nazwy ulic

Ulice dostały nazwy od polskich gór, regionów i miast. Są to na przykład ulice Tatrzańska, Karpacka i Zakopiańska. Nazwy miały pokazać, że Gdynia jest polskim miastem.

Powrót do spisu dzielnic

Wzgórze Świętego Maksymiliana

Na tym wzgórzu stoi duży kościół, który widać z wielu miejsc w Gdyni.

Wzgórze o trzech nazwach

Przed II wojną światową to miejsce nazywało się Wzgórze Focha. Po wojnie nazywało się Wzgórze Nowotki. Od 1991 roku nazywa się Wzgórze Świętego Maksymiliana. Nazwy zmieniały się razem z władzą w Polsce.

Domy spółdzielni

Przed wojną spółdzielnie budowały tu tanie domy. Wiele z nich stoi do dziś, na przykład przy ulicach Hetmańskiej i Wojewódzkiej.

Kościół i klasztor

Od 1935 roku mieszkają tu franciszkanie, czyli zakonnicy. Święty Maksymilian Kolbe był tu na otwarciu ich kaplicy. To polski zakonnik i święty Kościoła katolickiego. W latach 1957–1970 powstał duży kościół. Architekt zaprojektował w nim klamki w kształcie ryb.

Powrót do spisu dzielnic

Witomino

Witomino było kiedyś folwarkiem. Dziś to duża dzielnica bloków.

Dawny folwark

Dawniej były tu pola, łąki i las. Był dwór, obora, kuźnia, sad i staw. Około 1900 roku mieszkało tu tylko około 100 osób.

Domy z ogrodami

W 1933 roku Witomino stało się częścią Gdyni. Powstało tu osiedle małych domów z ogrodami. Mieszkańcy mogli uprawiać warzywa i sprzedawać je w Gdyni. Miasto chciało dać tu domy części rodzin, które żyły w złych warunkach w okolicy portu.

Wielkie osiedla

Po wojnie stare budynki zniknęły. Od 1963 roku powstawały tu duże osiedla bloków. Największe to Witomino-Radiostacja i Witomino-Leśniczówka.

Powrót do spisu dzielnic

Chwarzno-Wiczlino

Ta dzielnica powstała z dwóch dawnych wsi: Chwarzna i Wiczlina. Te wsie bardzo się od siebie różniły.

Chwarzno – folwark

Chwarzno było folwarkiem. Mieszkało tu niewiele rodzin. Ludzie pracowali dla właściciela majątku. Po II wojnie światowej majątek przejęło państwo. Powstało tu państwowe gospodarstwo rolne, czyli PGR.

Wiczlino – wieś szlachty

Pierwszy zapis o Wiczlinie pochodzi z 1342 roku. W Wiczlinie mieszkało wiele kaszubskich rodzin szlacheckich. Szlachta to dawniej ludzie, którzy mieli ziemię i więcej praw niż inni. Każda rodzina miała mały kawałek ziemi. W 1911 roku powstała tu straż pożarna.

Szybka zmiana

W 1973 roku obie wsie stały się częścią Gdyni. Potem powstały tu nowe domy, szkoły i kościoły. To dzielnica, która zmieniła się bardzo szybko.

Powrót do spisu dzielnic

Dąbrowa

Historia Dąbrowy to historia przybyszów z daleka i ich sąsiadów.

Wieś, w której nikt nie zamieszkał

W dokumentach sprzed ponad 600 lat jest wieś Januszewo. Możliwe, że leżała tam, gdzie dziś jest Dąbrowa. Nikt w niej jednak nie zamieszkał. Przez setki lat była tam tylko pusta ziemia i las.

Osadnicy z daleka

W 1801 roku Prusy założyły tu wieś dla osadników. Osadnicy to ludzie, którzy przyjeżdżają mieszkać w nowym miejscu. Pierwsi przyjechali w 1803 roku. Byli z Wirtembergii, czyli z południa Niemiec, i z Francji. Państwo dawało im ziemię, drewno i pieniądze. Wieś nazywała się Kolonia albo Dohnasberg.

Niemcy i Kaszubi razem

Z czasem część osadników sprzedała gospodarstwa rodzinom kaszubskim. Ponad 100 lat temu mieszkali tu razem Niemcy i Kaszubi. Byli katolikami i ewangelikami. W 1973 roku Dąbrowa stała się częścią Gdyni.

Powrót do spisu dzielnic

Karwiny

Karwiny to duża dzielnica bloków, która powstała w miejscu łąk.

Łąki Wielkiego Kacka

Przez setki lat Karwiny były częścią wsi Wielki Kack. Na łąkach pasły się zwierzęta. Nazwa pochodzi od kaszubskiego słowa karwia. Oznacza łąki i pastwiska. W 1953 roku Karwiny stały się częścią Gdyni, razem z Wielkim Kackiem.

Cmentarz z czasów choroby

W 1831 roku ludzie chorowali tu na cholerę. Cholera to groźna choroba, którą łatwo się zarazić. Na wzgórzu powstał cmentarz dla zmarłych. Ludzie opowiadali o nim legendy i historie o duchach.

Wielkie osiedle

W latach 1976–1988 spółdzielnia mieszkaniowa zbudowała tu duże osiedle. Ma ono trzy części: Karwiny I, II i III. Zamiast łąk powstały bloki, szkoły, sklepy i kościoły.

Powrót do spisu dzielnic

Wielki Kack

Wielki Kack to jedna z najstarszych wsi na południu Gdyni.

Stara wieś

Nazwa pochodzi od rzeki Kaczej. Ponad 700 lat temu wieś należała do biskupów. Biskup to ważny duchowny w Kościele katolickim. Był tu młyn, karczma i folwark.

Kościół św. Wawrzyńca

W Wielkim Kacku stoi kościół św. Wawrzyńca. Dzisiejszy kościół powstał w 1895 roku. Przez setki lat ludzie z okolicznych wsi przychodzili tu do kościoła.

Kaszubi i polskość

Ponad 100 lat temu wieś należała do Prus. Mieszkańcy byli Kaszubami. Dbali o polski język i kulturę. Mieli polskie stowarzyszenia rolników i czytelnie. W 1953 roku Wielki Kack stał się częścią Gdyni.

Powrót do spisu dzielnic

Mały Kack

Mały Kack to spokojna dzielnica w dolinie. Nie ma tu wielkich osiedli bloków.

Dolina potoku

Mały Kack leży w dolinie Kaczego Potoku. Potok to mały strumień. Woda z potoku napędzała młyn. Były tu też dawne warsztaty, na przykład papiernia.

Pałac i park

Ponad 200 lat temu powstał tu pałac z parkiem. Pałac i park można zobaczyć do dziś.

Plany i rzeczywistość

W 1930 roku powstał plan dzielnicy dla 10 000 osób. W dolinie powstało też skromne osiedle z drewnianych domów. Ludzie nazywali je Drewnianą Warszawą. Mały Kack jest częścią Gdyni od 1935 roku.

Powrót do spisu dzielnic

Redłowo

Redłowo leży na wysokim brzegu nad morzem. Ten brzeg to Kępa Redłowska.

Wieś nad morzem

Ponad 600 lat temu była tu wieś. Mieszkańcy uprawiali ziemię i łowili ryby w morzu. W 1935 roku Redłowo stało się częścią Gdyni.

Polanka Redłowska

Polanka Redłowska to duża łąka w lesie nad morzem. Przed wojną odbywały się tu obozy harcerskie. Harcerstwo to organizacja dla dzieci i młodzieży. W 1933 roku przyjechał tu Robert Baden-Powell, twórca skautingu na świecie. Pisarz Stefan Żeromski uważał pobliską dolinę za jedno z najpiękniejszych miejsc. W 1938 roku na Kępie Redłowskiej powstał rezerwat. Rezerwat to miejsce, gdzie prawo chroni przyrodę.

Pamięć o wojnie

We wrześniu 1939 roku polscy żołnierze długo bronili się w Redłowie. Po walkach niemieckie władze nie pozwoliły pochować poległych na cmentarzu w Witominie. Dlatego w Redłowie powstał cmentarz wojenny. Dziś to Cmentarz Żołnierzy Polskich. Po wojnie powstały w Redłowie osiedla i szpitale.

Powrót do spisu dzielnic

Orłowo

Orłowo to dzielnica nad morzem. Ludzie przychodzą tu na spacery.

Kolibki – stary majątek

Zanim powstało Orłowo, ważnym miejscem były Kolibki. Ponad 600 lat temu był tu majątek rycerzy. Były tu młyny, karczmy, dwór i papiernia. Ponad 200 lat temu właściciele zbudowali tu kościół św. Józefa.

Miejsce na wakacje

Orłowo powstało później, przy klifie. Klif to wysoki i stromy brzeg morza. W 1829 roku Johann Adler zbudował tu zajazd. Zajazd to dawny hotel z restauracją. Nazwa Orłowo ma związek z nazwiskiem Adler. Po niemiecku Adler znaczy „orzeł”. Wokół zajazdu powstało letnisko na ziemi Kolibek.

Orłowo dzisiaj

W 1931 roku powstała gmina Orłowo Morskie. W 1935 roku stała się częścią Gdyni. Dziś Orłowo to dzielnica willi i miejsc do spacerów nad morzem.

Powrót do spisu dzielnic